

Фреймове моделювання текстової ситуації “конфлікт поколінь”

Робота присвячена встановленню особливостей мовної реалізації текстової ситуації “конфлікт поколінь”, а також визначенню основних вузлів фреймової структури досліджуваної текстової ситуації. Важливими складниками семантики текстових ситуацій є концептуальні образи, за допомогою яких не лише формується узагальнене уявлення про ситуацію як єдине ціле, але й створюється основа для певного інформаційного впливу. Сьогодні існує ціла низка соціально значущих ситуацій, які знаходять своє втілення в текстах різних стилів і жанрів, у тому числі й ситуація “конфлікт поколінь”.

Виділяється декілька значень поняття “покоління”: ступінь походження від спільного предка (генеалогічне покоління); однолітки, тобто люди народжені приблизно в один і той же час; сучасники, тобто люди різного віку, котрі живуть одночасно; відрізок часу від народження батьків до народження їх дітей [2, с. 27-39].

Отже, “покоління” – це поняття, що визначає різні аспекти родинної та вікової структури історичного розвитку суспільства. Кожне нове покоління виростає в мінливому світі. Це є причиною відмінності того чи іншого покоління від попередніх. У ті історичні періоди, коли світ змінюється швидко, молодь стає значно несхожою на своїх батьків, і виникає проблема непорозуміння між поколіннями, або, як ще кажуть, “конфлікт поколінь”.

“Конфлікт поколінь” – це процес появи, прояву, зіткнення й вирішення суперечок як між представниками одного покоління (внутрішній конфлікт), так і між представниками різних поколінь (міжпоколінний конфлікт). Конфліктні взаємодії всередині та між поколіннями виступають фактором руйнування або укріплення соціальних зв'язків.

“Конфлікт поколінь” слід розуміти як вид соціального конфлікту, детермінований об'єктивними умовами і суб'єктивними факторами міжособистісної, групової та інституціональної взаємодії представників різних поколінь. Причинами конфліктів поколінь, як правило, виступають протилежності поколінних потреб, інтересів, орієнтацій, цілей та ідеалів. Негативний вплив на конфлікти поколінь мають такі соціальні явища, як соціальна нерівність і соціальна несправедливість, конкуренція і безробіття, етнічні, станові та релігійні суперечності [3, с. 583-674].

Саме американська концепція зміни поколінь, а внаслідок цього і конфлікт між ними, має великий вплив на культури інших суспільств. Необхідно відзначити, що останнім часом спостерігається тенденція до все більш дрібної фрагментації американського суспільства. У класовій структурі суспільства продовжують виділяти нові й нові соціальні групи. Після публікації книги американського письменника Дугласа Купленда “Generation X” назва цієї книги на певний час стає найпопулярнішою назвою нового покоління США (воно часто функціонує й у скороченій формі Gen X). Письменник представив покоління у вигляді спадів і підйомів хвиль, які проходили через чергові фази життя, виділяючи покоління буму, яке стало двигуном молодіжного бунту 60-х років, потім трансформувалось у яппі 80-х і, зрештою, у статечних родичів і правлячий клас 90-х.

Одним із інструментів висвітлення і програмування питання є різностильові тексти, у яких певним чином описані конфлікти, їх різновиди та причини. Саме через такі тексти і здійснюється цілеспрямований інформаційний вплив на людей. Оскільки текст типізує явища об'єктивної дійсності, основні характеристики референтної ситуації опосередковані через концептуальну ситуацію, що репрезентується у “текстовій ситуації”. Текстова ситуація – це функціонально обумовлений фрагмент тексту, що співвідноситься з певною комунікативною установкою, характеризується текстовими прикметами і пов'язаний з певними формами і засобами свого вираження [1, с. 7]. Звернення до концептуальної ситуації дозволяє виявити внутрішню структуру текстової ситуації, тобто представити її як реляційну структуровану модель. Конкретна об'єктивна ситуація також має певну структуру. Кожна текстова ситуація має заздалегідь складені фрейми. “Фрейм” – це ієрархічно організована структура даних. Верхні рівні структури містять дані, завжди справедливі для аналізованої ситуації, а нижчі – пусті вузли (“дірки” – “slots”) – заповнюються конкретними відомостями з певної ситуації, або події підводяться під певну фрейм-структуру [4].

Фреймові вузли з різним ступенем повноти актуалізуються у відповідних компонентах конкретної текстової ситуації. Структура та заповнення кожного вузла фрейму можуть бути визначені через ідентифікацію, аналіз слів або виразів, тематично пов'язаних із тим чи іншим

компонентом текстової ситуації.

Таким чином, для з'ясування і пояснення явища “конфлікт поколінь” виявилось необхідним застосувати фреймову модель, за допомогою якої вивчались особливості текстового втілення відповідної референтної ситуації.

Текстова ситуація “конфлікт поколінь” містить комплекс вузлів, які групуються у чотири основних класи: **актантно-подійові** вузли фрейму (*покоління та характер їх конфлікту*), **часо-просторові** вузли фрейму (*час та місце конфлікту*), **способово-інструментальні** вузли фрейму (*спосіб та засоби скоєння конфлікту*) і **мотиваційно-наслідкові** вузли фрейму (*мотивація конфлікту та його наслідки*).

Основу текстової ситуації “конфлікт поколінь” складають образи об'єктів конфлікту, а саме образи поколінь, які і є головними героями розриву між поколіннями і складають наповнення **актантно-подійового фрейму**. Кожне покоління має свою власну культуру, цінності, ідеї. Вони мають різне ставлення до тієї чи іншої культури. Так одне з поколінь характеризується як ті, що заради заробітку віддадуть свої голоси тим, хто принесе їм великі гроші.

He embodies to me all of the people of my own generation [ПОКОЛІННЯ X] who used all that was good in themselves just to make money; who use their votes for short-term gain. Who ended up blissful in the bottomfeeding jobs – marketing, land flipping, ambulance chasing, and money brokering. Such smugness. They saw themselves as eagles building mighty nests of oak branches and bullrushes, when instead they were really more like the eagles here in California, the ones who built their nests from tufts of abandoned auto parts looking like sprouts picked off a sandwich – rusted colonic mufflers and herniated fan belts – gnarls of freeway flotsam from the bleached grass meridians of the Santa Monica freeway: plastic lawn chairs, Styrofoam cooler lids, and broken skis – cheap, vulgar, toxic items that will either decompose in minutes or remain essentially unchanged until our galaxy goes supernova.

Для позначення представників цього покоління були створені неологізми Generation Xer, GenXer, Xer. Це покоління має свої підгрупи: “чорні дірки” та “сквайри”.

У 80-ті – 90-ті роки XX століття виникають численні соціологічні неологізми-акроніми, які позначають різноманітні групи людей, наприклад, *dinkie* (*double income, no kids*), *tamba* (*middle aged, middle brow accomplisher*), *nilkie* (*no income, lots of kids*). Створення таких акронімів продовжується і в останні роки. Акронім *yettie* (абревіатура фрази *young, entrepreneural, tech-based twenty-something*) прийшов на зміну символу 80-х початку 90-х років – акроніму *yuppie* (*young upwardly-mobile professional person*). Стті – це яппі початку XXI століття.

And before you start getting shrill and saying yuppies [ПОКОЛІННЯ] don't exist, let's just face facts: they do. Dickoids like Martin who snap like wolverines on speed when they can't have a restaurant's window seat in the nonsmoking section with cloth napkins. Androids who never get jokes and who have something scared and mean at the core of their existence, like an underfed Chihuahua baring its teeny fangs and waiting to have its face kicked in or like a glass of milk sloshed on top of the violet filaments of a bug barbecue: a weird abuse of nature. Yuppies [ПОКОЛІННЯ] never gamble, they calculate. They have no aura.

Останніми представниками текстової ситуації є покоління бейбі-бумерів. Певна увага була приділена поколінню людей середнього і старшого віку, зокрема людей, що народилися після другої світової війни, під час буму народжуваності, і тому вони отримали назву *baby-boomers*, яка в останні роки все більше виступає в скороченій (сленговій за походженням) формі *boomers*.

They [ПОКОЛІННЯ] are members of the sandwich generation, typically older mothers who find themselves caught in the middle between the needs of children still at home and their elderly parents or in-laws.

Часо-просторовий вузол фрейму представлений в аналізованій текстовій ситуації переважно нерозгорнутим, стандартизованим для певного функціонального стилю. Для даної текстової ситуації він не є вирішальним чинником. Саме тому цей вузол фрейму можна вважати другорядним для текстової ситуації “конфлікт поколінь”.

Способово-інструментальний вузол фрейму варіюється залежно від наповнення слотів цього фрейму, розгорнутого представлення цих слотів у художніх текстах, де їх позначення можуть набувати статусу художньої деталі.

BOOMER ENVY: Envy [ІНСТРУМЕНТ] of material wealth and long-range material security accrued by older members of the baby boom generation [ОБ'ЄКТ] by virtue of fortunate births.

LEGISLATED NOSTALGIA: To force a body [СПОСІБ] of people to have memories [ІНСТРУМЕНТ] they [ОБ'ЄКТ] do not actually possess: “How can I [ОБ'ЄКТ] be a part of the 1960s generation [ОБ'ЄКТ] when I don't even remember any of it?”

Мотиваційно-наслідковий вузол фрейму наповнений такими чинниками конфлікту, які завжди призводять до розриву поколінь.

YUPPIE WANNABE'S: An X generation subgroup that believes the myth of a yuppie life-style [МОТИВ] being

both satisfying and viable. Tend to be highly in debt, involved in some form of substance abuse, and show a willingness to talk about Armageddon after three drinks [НАСЛІДКИ].

CLIQUE MAINTENANCE: The need of one generation [ОБ'ЄКТ] to see the generation following [об'єкт] it as deficient so as to bolster its own collective ego [МОТИВ]: 'Kids [ОБ'ЄКТ] today do nothing. They're so apathetic. We [ОБ'ЄКТ] used to go out and protest. All they do is shop and complain[НАСЛІДКИ].'

MID-TWENTIES BREAKDOWN: A period of mental collapse occurring in one's twenties [НАСЛІДОК], often caused by an inability to function outside of school or structured environments coupled with a realization of one's essential aloneness in the world [ПРИЧИНА]. Often marks induction into the ritual of pharmaceutical usage.

SUCCESSOPHOBIA: The fear that if one is successful [ПРИЧИНА], then one's personal needs will be forgotten and one will no longer have one's childish needs catered to [НАСЛІДКИ].

Мовна і змістова форма текстового подання інформації визначає тип програмування як способу інформаційного впливу на суспільну свідомість за допомогою текстів. Пряме (явне) програмування окремої людини як представника певного покоління здійснюється шляхом пояснення тих чи інших кроків, забезпечення настанов щодо їх проведення для регулювання норм співіснування поколінь. Підсвідоме (приховане) програмування, при якому подана через тексти інформація супроводжується навіюванням певного ставлення членів покоління до того чи іншого явища, спирається на описовий, регулятивний, роз'яснювальний чи настановчий способи впливу на покоління та його членів. Мовне наповнення вузлів фрейму визначаються стильовою та жанровою належністю тексту, характером тематичного фокусу текстової ситуації, представленістю у її семантиці національно-етнічного компоненту і регулюються дією когнітивного механізму висвітлення, тобто винесенням на перший план або акцентуацією певних компонентів текстової ситуації – її учасників (поколінь), самого конфлікту, часу чи місця його утворення, способу чи інструменту його вчинення, мотивації чи наслідків дії.

Література

1. Смулаковская Р.Л. Лексико-семантические отношения в тексте. – Л.: Изд. ЛПИ им. Герцена, 1987. – 43с.
2. Кон И.С. Студенческие волнения и теория “конфликта поколений” // США. Экономика. Политика. Идеология. – 1971. – №3. – С. 27-39.
3. Meed M. Culture and Commitment. A study of the Generation Gap. – N.-Y., 1970. – 722 p.
4. Minsky M. A framework for representing knowledge // Frame conceptions and text understanding / Ed. by Metzger D. – B.; N.Y., 1980. – P. 1-25.
5. <http://a-future.ru/frejmy-dlya-predstavleniya-znaniy-m-minskijj>.

Лозовська Д.А.

*Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
Науковий керівник – к. філол. н. Луньова Т.В.*

Особливості вживання вигаданого сленгу в романі Ентоні Берджеса “Механічний апельсин”

Мова літературного твору – це мовна система, що функціонує в художній літературі як засіб створення художніх образів [5]. Вона може являти собою реалізацію загальнонаціональної мови або включати запозичені одиниці з інших мов з метою втілення авторського задуму. Запозичення – універсальне мовне явище, яке полягає у прийнятті однією мовою матеріалу іншої внаслідок екстралінгвістичних контактів між ними, які відрізняються за рівнем і формами [див.: 4].

Художня мова в романі Ентоні Берджеса “Механічний апельсин” поєднує в собі елементи загальноновживаної англійської мови та оказіональні запозичення з метою створення особливого сленгу підлітків, який у творі називається Nadsat language: “*nadsats were what we used to call the teens*”(1).

Сленг – це такий прошарок лексики і фразеології, що виявляється у сфері живої розмовної мови у якості розмовних неологізмів і легко переходить у прошарок загальноновживаної літературної розмовної лексики [2, с. 91]. Сленг є характерною особливістю розмовної мови, яка виникає у специфічній або професійній сфері, що спричинено міркуваннями зручності або бажанням відмежуватися від інших соціальних чи професійних груп. Сленг уживається людьми поряд із їхньою рідною мовою, при цьому в цілому використовуються граматики і фонетика національної мови. Специфічна сленгова лексика відбиває спосіб мислення, менталітет і культуру мовців. Загалом, існування такої групи лексики – це свідчення постійного розвитку мови і прагнення задовольнити потреби суспільства в усіх сферах життя [7].